

Sandvik

Ett torp lydande under Stenhammar vid Västerlida. Torpet är inte så gammalt, uppfördes i mitten på 1800-talet.

1867 kom Erik Gabrielsson f. 1803 10 02 i Sköldinge.

Hans hustru Brita Stina Jonsdotter f. 108 09 16 i Forssa. De kom 1867 från torpet Stavåsen.

De var skrivna som inhyses. När Erik avlider 18810210 så flyttar hustrun Brita Stina från torpet.

Sedan verkar det som om torpet står tomt fram till 1902, då flyttar arbetskarlen Karl Erik Larsson med familj in. De kom från Oja, stor familj 4 döttrar och två söner. Hustrun och modern heter Johanna Matilda Karlsson f.69 i Hyltinge, fadern f.66 i Sköldinge. De lämnar torpet 1905.

Där bodde sedan en slöjdare, en änka, statdräng och en fd tjänarinna.

1929 verkar det som om de sista lämnar torpet, det var f. statdrängen Karl Gustaf Adolf Blomberg med hustru och ett barn.

Verkar som om torpet varit ett ställe som härbärgerat före dettingar, m.a.o statdrängar, tjänstefolk m.m.

Torpet revs sedermera under 30 – 40-talet.

Sandvik

En som flyttade in vid Sandvik var statdrängen (stataren) Jonas Hjalmar Jansson f 1878 i Flen. Han hade hustru och ett barn. Benämningen statare kan vi se nedan.

En **statare** var en gift lantarbetare som fick en stor del av sin lön (stat) in natura av en jordägare (patron). Statare förekom mest på större gårdar i södra Sverige och anställdes i regel på ettåriga kontrakt. Under den sista veckan i oktober, den så kallade slankveckan, var det möjligt för statare att flytta och söka anställning vid andra gods. Det var vanligt att statarfamiljer flyttade ofta.

Även om statarnas villkor var reglerade i ett bindande kontrakt på ett år, uppsägligt för båda parter under året, blev många statare i praktiken livegna på de gårdar där de var anställda. I brist på kontantlön häftade många i skuld hos gårdens butik där olika förnödenheter såldes, och kunde inte lösa skulden. Således kunde de inte heller flytta till någon annan tjänst när kontraktstiden gått ut. Statarhustrurna var formellt inte tvungna att arbeta, men många statare önskade att hustrun skulle kunna få lönearbete på gården för att dryga ut inkomsterna. Ett sådant typiskt lönearbete kunde vara att mjölka kor.

Statarsystemet tog form under mitten av 1700-talet och började under 1800-talet göra torparna överflödiga, även om systemen fanns kvar parallella under lång tid. Det nådde sin största utbredning i slutet av 1800-talet och minskade därefter i takt med mekaniseringen av jordbruket. Samtidigt började de utsatta förhållandena för statarna att uppmärksammas, mycket tack vare författaren Ivar Lo Johanssons böcker *Godnatt jord*, 1933, *Statarna*, 1936 och *Jordproletärerna*, 1941. Krav restes på att avskaffa systemet. Statarsystemet avskaffades år 1945, då det länge minskat i omfattning efter kulmen under sent 1800-tal. I oktober 1945 infördes ren kontantlön i avtalet mellan arbetsmarknadens parter, Svenska Lantarbetareförbundet och Skogs- och Lantarbetsgivarna.

För mer att ge eller läsa mer information besök gärna Torpgruppen Flen i Facebook